

ارزیابی و گزینش سیستم‌های گردشگری روستایی: مورد روستاهای هدف گردشگری شهرستان بویراحمد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۴

کد مقاله: ۹۳۴۱۳

مجید صداقتی^۱، مهدی نوری پور^{۲*}

چکیده

برنامه‌ریزی توسعه‌ی گردشگری می‌تواند باعث تحرک بخشی به رشد اقتصادی و همچنین برنامه‌ریزی کاربری زمین و جذب افراد به مناطقی که گردشگری در آنجا توسعه یافته است شود. از این رو، برای توسعه‌ی گردشگری روستایی شناسایی سیستم گردشگری مناسب امری ضروری است. لذا، پژوهش حاضر با هدف تحلیل سلسله‌مراتبی سیستم‌های گردشگری و انتخاب مناسبترین سیستم گردشگری در روستاهای هدف گردشگری شهرستان بویراحمد انجام گرفت. روش اتخاذ شده در این پژوهش تحلیلی با هدف کاربردی بود. داده‌های مورد نیاز با نظرخواهی از متخصصان حوزه‌ی گردشگری و نخبگان محلی در منطقه‌ی مورد مطالعه ($n=12$) بدست آمد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه‌ی ساختارمند و پرسشنامه بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) در محیط نرم‌افزار Expert Choice انجام گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که، سیستم گردشگری بوم‌گردی، وزن و جایگاه بالاتری نسبت به دیگر سیستم‌های گردشگری دارد و مناسب‌ترین گزینه برای توسعه‌ی گردشگری در منطقه‌ی مورد مطالعه به شمار می‌رود. پس از آن گردشگری کشاورزی، گردشگری مذهبی و فرهنگی به ترتیب در اولویت‌های دوم تا چهارم قرار دارند و در آخر گردشگری ورزشی پایین‌ترین اولویت را به خود اختصاص داده است.

واژگان کلیدی: سیستم گردشگری، گردشگری روستایی، بویراحمد

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه یاسوج

۲- دانشیار ترویج و توسعه کشاورزی دانشگاه یاسوج (نویسنده مسئول)

گردشگری روستایی ویرین شیوهی زندگی روستایی و یک پیوند پویا بین اقتصاد شهری و روستایی است (پرز، ۲۰۱۰: ۵۱۳-۵۱۲). در حال حاضر در اغلب کشورهای دنیا از جمله ایران، گردشگری به ویژه گردشگری روستایی اهمیت و جایگاه خاصی در توسعه پیدا کرده است. به طوریکه پس از برنامه‌ی چهارم توسعه، دولت سیاست‌های مختلفی را برای توسعه‌ی گردشگری در نواحی روستایی اتخاذ نموده است. که از جمله‌ی این سیاست‌ها می‌توان به تشکیل کمیته‌های گردشگری روستایی و عشایری، تعیین حدود ۳۷۰ روستای هدف گردشگری و تعیین مناطق نمونه‌ی گردشگری که به منظور جذب گردشگر روستایی در دستور کار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار گرفته است اشاره نمود (رضوانی و بیات، ۱۳۹۳: ۲۵-۲۶). از طرفی، یکی از مناطق گردشگری کشور، استان کهگیلویه و بویراحمد و به ویژه، شهرستان بویراحمد می‌باشد. زیرا در اختیار داشتن امکانات بالقوه‌ی طبیعی همچون (رودخانه‌های پرآب، چشمه‌های آب معدنی گوارا و خروشان، یخچال‌های طبیعی، منطقه‌ی حفاظت شده با تنوع گیاهی و کوه‌هایی بکر و همچنین صنایع دستی، زیارتگاه‌ها و غیره) موقعیت خاصی را برای این شهرستان پدید آورده است. از این رو، این شهرستان می‌تواند به عنوان یکی از نواحی با پتانسیل بالا جهت توسعه و برنامه‌ریزی گردشگری قابل بررسی و مطالعه باشد. اما نکته‌ی حائز اهمیت آن است که با وجود اینکه در این شهرستان جاذبه‌های مختلف گردشگری و روستاهای هدف گردشگری زیادی از جمله روستاهای (دهنو، شهینیز، تنگ تامرادی، مختار و منصورخانی کاکان) وجود دارد (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۵) اما تاکنون ارزیابی دقیقی در زمینه‌ی این که وضعیت کلی سیستم گردشگری در روستاهای مذکور چگونه باشد؟ و یا این که چه نوع سیستم گردشگری برای پیاده‌سازی در منطقه‌ی مورد نظر اولویت داشته باشد؟ صورت نگرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تحلیل سلسله‌مراتبی سیستم‌های گردشگری قصد دارد تا با مطالعه‌ی سیستم‌های گردشگری روستایی در شهرستان بویراحمد و اولویت‌بندی آن‌ها به سؤالات مذکور پاسخ دهد.

۲- مبانی نظری

در زمینه‌ی گردشگری روستایی دیدگاه‌های متنوعی وجود دارد: به عقیده‌ی (شارپلی و شارپلی، ۱۹۹۷) گردشگری روستایی کیفیت‌های ذاتی حس فضا، صلح و آرامش، و فرار از فشارهای مدرن است. (دیمیتریوسکی^۱ و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۸۹) نیز بر این باورند که گردشگری روستایی دارای هر دو شرط جغرافیایی و یک توصیف‌گر از فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با جوامع روستایی است. (اروبرا^۲، ۲۰۰۸: ۸) نیز بیان می‌کند که گردشگری روستایی شامل طیف وسیعی از فعالیت‌های فراگیر از جاذبه‌های طبیعی و انسان ساخته شده، امکانات و تسهیلات، حمل و نقل، بازاریابی و سیستم‌های اطلاعاتی است. از این رو، می‌توان گفت که با توجه به دلایل و انگیزه‌های متفاوت گردشگران، انواع خاصی از گردشگری در نواحی روستایی وجود دارد که به شخص مسافر، ویژگی‌های مقصد و انگیزه‌ی سفر بستگی دارد (بابایی‌همتی و مولائی‌هشتجین، ۱۳۹۲: ۱۰۶). بنابراین با توجه به اهداف گردشگران می‌توان گردشگری روستایی را به ۶ دسته به شرح زیر تقسیم کرد:

گردشگری فرهنگی^۳: در زمینه‌ی صنعت گردشگری، فرهنگ به عنوان مجموعه‌ی کامل از ویژگی‌های متمایز معنوی، مادی، فکری و عاطفی تعریف شده است که مشخص کننده‌ی یک جامعه یا گروه اجتماعی است (چاین^۴ و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۷). گردشگری فرهنگی فرصت یکسانی است برای میزبان و گردشگران برای فهم و درک بهتر جهان در حال توسعه که خلاف سلیقه و احساسات ما است ولی در مکان میزبان غنی هستند (عبدالرحمان^۵ و همکاران، ۲۰۱۶: ۳۶۲).

گردشگری محیطی یا اکوتوریسم^۶: اکوتوریسم نوعی گردشگری است که علاوه بر تعامل با جاذبه‌های طبیعی با زندگی و هنجارهای اجتماعی مردم محلی که خود نیز در تعامل با جاذبه‌های طبیعی است، در ارتباط می‌باشد و به عنوان پایدارترین نوع طبیعت‌گردی و سازگارترین نوع گردشگری است که می‌تواند فرصت‌های بی‌نظیری را برای توسعه‌ی همه جانبه روستایی، مدیریت منابع و مدیریت مناطق حفاظت شده به‌وجود آورد (بابایی‌همتی و مولائی‌هشتجین، ۱۳۹۲: ۱۰۶).

گردشگری سبز^۷: اگر چه در بعضی کشورها اصطلاح "گردشگری سبز" به گردشگری روستایی و گردشگری در بیابان‌های خوش آب و هوا اطلاق می‌شود، اما اغلب برای توصیف نوعی از گردشگری به کار می‌رود، که بیشتر طرفدار محیط‌زیست است. گردشگری سبز بهترین روش برای توسعه‌ی ارتباط همزیستی بین محیط‌زیست طبیعی و اجتماعی است (میرکتولی و مصدق، ۱۳۸۹: ۱۴۲؛ بابایی‌همتی و مولائی‌هشتجین، ۱۳۹۲: ۱۰۷).

1 Perez
2 Sharpley & Sharpley
3 Dimitrovski
4 Eruera
5 Cultural Tourism
6 Chin
7 Abdurahman
8 Eco Tourism
9 Green Tourism

گردشگری مزرعه یا فارم توریسم^۱: گردشگری مزرعه، ابزاری برای حفاظت از چشم‌اندازهای سنتی است و شامل اقامت و نیز مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی در مزرعه بوده و در بین خانوارهای کشاورز به عنوان مکمل و جایگزین فعالیت‌های اقتصادی رواج پیدا کرده است. (بابایی‌همتی و مولائی‌هشتجین، ۱۳۹۲: ۱۰۶-۱۰۷؛ فوربور^۲ و همکاران، ۲۰۱۲: ۸۹۶).

گردشگری مذهبی^۳: زیارت مکان‌های مذهبی موجب تسلاهی خاطر و آرامش روحی انسان‌ها می‌شود از این رو، وجود زیارتگاه‌ها در شهرهایی مانند مشهد و قم در ایران، واتیکان در ایتالیا، روستاهای نظیر امامزاده داوود در نزدیک تهران، جمکران در نزدیک قم از جمله مکان‌های گردشگری مذهبی می‌باشند (میرکتولی و مصدق، ۱۳۸۹: ۱۴۲-۱۴۳).

گردشگری روستایی (گردشگری محلی - روستایی): این نوع گردشگری شامل: اردو زدن، اقامت در منازل اجاره‌ای گشت و شکار در حیات وحش، بازاریابی صنایع دستی، جشنواره‌های فرهنگی، ورزش‌های ماجراجویانه، راهپیمایی، بازدید از مکان‌های تاریخی، جشنواره‌های موسیقی می‌تواند باشد. در واقع هر نوع فعالیت تفریحی ممکن در نواحی روستایی است (بابایی‌همتی و مولائی‌هشتجین، ۱۳۹۲: ۱۰۷؛ حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۴).

گردشگری مانند هر موضوع چند بعدی دیگر، یک سیستم است. به تبع این خصیصه و اینکه هر سیستم از اجزایی تشکیل می‌شود، گردشگری نیز عناصر و اجزایی دارد که با ترکیب یکدیگر، یک کلیت را به وجود می‌آورند. درک درست هر سیستم به شناخت اجزای سیستم و کلیت آن نیازمند است. (کلاتنتری و ملک، ۱۳۹۳: ۵۴). بر این اساس، عناصر مورد نظر در بررسی سیستم‌های گردشگری روستایی، در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: عناصر مورد نظر در بررسی سیستم‌های گردشگری روستایی

ابعاد	شاخص‌ها	منابع
جاذبه‌ها	۱- جاذبه‌هایی نظیر رودخانه، جنگل و غیره؛ ۲- جاذبه‌های اقلیمی نظیر برف، باران، پیست اسکی و غیره؛ ۳- جاذبه‌هایی نظیر موسیقی محلی، آواز و غیره؛ ۴- فضای بومی و سنتی روستاها	کلاتنتری و ملک (۱۳۹۳)، روبرایت ^۴ و همکاران (۲۰۱۶)، فاطیمه ^۵ (۲۰۱۵)
حمل و نقل	۱- برخورداری جاده‌ها از کیفیت مناسب نظیر آسفالت، علائم جاده‌ای و غیره؛ ۲- در دسترس بودن خدمات تعمیر و نگهداری و وسایل نقلیه؛ ۳- برخورداری از ایمنی کافی در استفاده از وسایل نقلیه عمومی؛ ۴- دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی نظیر تاکسی و غیره	دیمیترو و پتروسکا ^۶ (۲۰۱۲)
خدمات	۱- امکانات رفاهی مثل هتل، مسافرخانه، خانه‌های خصوصی و اردوگاه‌های تفریحی؛ ۲- امکانات رفاهی نظیر رستوران‌ها و سفره‌خانه‌های سنتی؛ ۳- دسترسی به خدمات درمانی نظیر داروخانه و...؛ ۴- دسترسی به پمپ بنزین و پمپ گاز	بهنام مرشدی و همکاران (۱۳۹۵)، رجرتنم ^۷ و همکاران (۲۰۱۴)
آگاهی و اطلاع‌رسانی	۱- در دسترس بودن بروشورها، کتاب‌های راهنما و مجلات سفر برای گردشگران؛ ۲- تبلیغات از طریق تابلوها و اعلانات راهنما نصب شده در سطح منطقه؛ ۳- تبلیغات از طریق رادیو و تلویزیون (مستند و اخبار)؛ ۴- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تبلیغات از طریق امکانات فضای مجازی نظیر کانال‌های تلگرامی و غیره	کاتسونی ^۸ (۲۰۱۷)، حسینی و سازور (۱۳۹۰)، جزدوسکا و جگوسوسکا ^۹ (۲۰۱۷)
ادارت و بنیادها	۱- هماهنگی فعالیت‌های سازمان‌های مختلف دست اندرکار نظیر میراث فرهنگی، دهیاری، راهداری و غیره؛ ۲- ارائه تسهیلات بانکی به متقاضیان راه‌اندازی خدمات گردشگری و تسهیل روند آنها؛ ۳- ساخت و گسترش تاسیسات زیربنایی نظیر واحدهای پذیرایی و اقامتی، تولید و عرضه صنایع دستی، تفریحی و ورزشی و غیره؛ ۴- برگزاری تورهای ورزشی عمومی نظیر اسکی، کوهپیمایی، دوچرخه سواری و غیره؛ ۵- احداث بازارهای سنتی و مراکز خرید تخصصی مختلف مثل فروشگاه‌های صنایع دستی و تولیدات روستایی	حسینی و سازور (۱۳۹۰)

۳- روش تحقیق

این پژوهش، به لحاظ هدف کاربردی، از نظر میزان و درجه‌ی کنترل متغیرها میدانی و از نظر پارادایم، جزء تحقیقات کیفی می‌باشد. ابزار به کار گرفته شده در این پژوهش، مصاحبه‌ی ساختارمند و پرسشنامه‌ی نه درجه‌ای توماس ال ساعتی بوده است.

- 1 Farm-Tourism
- 2 Forbord
- 3 Religious Tourism
- 4 Rubright
- 5 Fatimah
- 6 Dimitrov & Petrevska
- 7 Rajaratnam
- 8 Katsoni
- 9 Jazdzewska & Jagnuszewska

جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و نخبگان محلی (افراد مطلع نظیر شورا، دهیار و غیره) در روستاهای هدف گردشگری شهرستان بویراحمد (دهنو، شهینز، تنگ تامرادی، مختار و منصورخانی کاکان) بودند. در این پژوهش مجموعاً ۱۵ پرسشنامه میان (دهیاران، کارشناسان و فعالان در حوزه‌ی گردشگری) توزیع شد که از این تعداد ۱۲ پرسشنامه جمع‌آوری گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP در محیط نرم‌افزار Expert Choice انجام شد. فرآیند تحلیل سلسله مراتبی جهت استخراج مقیاس‌های نسبی از مقیاس‌های زوجی داده‌های گسسته و پیوسته به کار می‌رود. این مقیاس‌ها ممکن است برای اندازه‌گیری‌های واقعی به کار روند یا اینکه نشان‌دهنده‌ی وزن نسبی ترجیحات باشند (قدسی پور، ۱۳۹۵). به طور کلی برای تصمیم‌گیری به شیوه‌ی AHP گام‌های زیر طی می‌شود:

۱- تعیین ارتباط بین اجزا و ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی (درخت سلسله مراتبی) از موضوع مورد بررسی شامل: هدف، معیارها، گزینه‌ها.

۲- تعیین وزن‌های نسبی معیارها نسبت به هدف مطالعه

۳- تعیین ماتریس مقایسه‌ی زوجی زیر معیارها نسبت به معیارها

۴- مقایسه‌ی زوجی گزینه‌ها نسبت به هر یک از زیر معیارها

۵- تعیین وزن نهایی گزینه‌ها، که وزن نهایی هر گزینه از مجموع حاصل ضرب وزن هر معیار در وزن زیر معیارهاش ضرب در وزن گزینه در آن زیر معیار طبق رابطه (۱) بدست می‌آید.

$$\sum_{K=1}^N \sum_{J=1}^M W_K W_J (g_{ij}) \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در این رابطه:

W_k . ضریب اهمیت معیار k

W_i . ضریب اهمیت معیار i

g_{ij} . امتیاز گزینه j در ارتباط با زیر معیار i می‌باشد.

علاوه بر مراحل بالا نکته‌ی حائز اهمیت در فرآیند تحلیل سلسله مراتبی نرخ ناسازگاری ماتریس مقایسه‌ی زوجی می‌باشد. این مکانیزم نشان می‌دهد که تا چه حد می‌توان به اولویت‌های حاصل از اعضای گروه و یا اولویت‌های جدول‌های ترکیبی اعتماد نمود. حداکثر نرخ ناسازگاری قابل قبول برابر ۰/۱ می‌باشد. نکته‌ی قابل ذکر این است که مقایسه‌ی زوجی گزینه‌ها با هم و تعیین ترجیحات، لزوماً می‌بایست توسط تصمیم‌گیرنده‌ی آگاه به گزینه‌ها و معیارها صورت گیرد (ساعتی، ۱۹۸۰).

محدوده‌ی مورد مطالعه، شهرستان بویراحمد یکی از شهرستان‌های جنوبی ایران بود که در استان کهگیلویه و بویراحمد قرار گرفته است. این شهرستان بین استان‌های فارس، اصفهان، چهارمحال و بختیاری و شهرستان‌های دنا، کهگیلویه، چرام و باشت قرار دارد (شکل ۱). مرکز این شهرستان شهر یاسوج است، که در مختصات جغرافیایی ۵۱ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ارتفاع ۱۸۷۰ متری از سطح دریا قرار دارد. جمعیت این شهرستان بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، برابر با ۲۴۳۷۷۱ نفر بوده است که حدود ۱۲۲۴۸۰ هزار نفر در مناطق شهری ساکن هستند و بقیه را جمعیت روستایی و عشایری تشکیل می‌دهند. این شهرستان دارای ۵ بخش (مرکزی، سپیدار، کبگیان، لوداب و مارگون) و ۱۱ دهستان (دشتروم، سررود جنوبی، سررود شمالی و کاکان (بخش مرکزی) سپیدار مرکزی (سپیدار) و چیتاپ و دم چنار (کبگیان)، چین و لوداب (لوداب)، مارگون و زیلابی (مارگون) می‌باشد (استانداری کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۰). در شهرستان بویراحمد پنج روستای گردشگری وجود دارد که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته‌اند. این روستاها عبارتند از: روستای دهنو، شهینز، تنگ تامرادی، مختار، و منصورخانی کاکان (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۵).

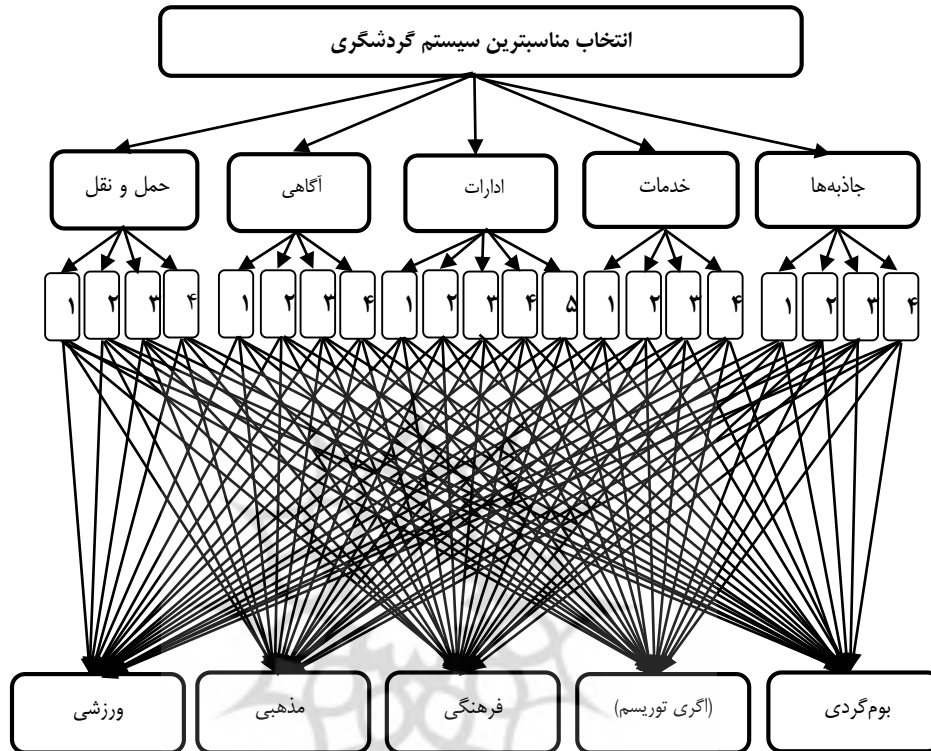

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی شهرستان بویراحمد در استان کهگیلویه و بویراحمد

۴- یافته‌های تحقیق

تعیین ساختار سلسله مراتبی

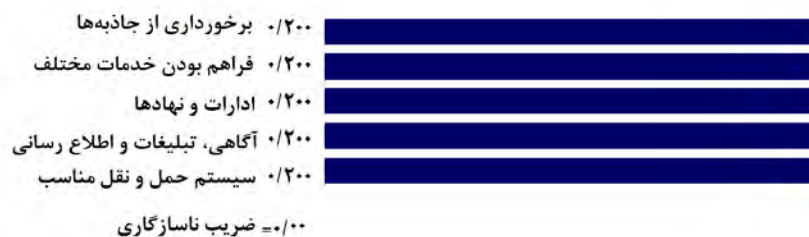
گام اول در روش AHP ایجاد مدل و تدوین مسئله است. درخت سلسله مراتبی مربوط به این مطالعه از ترکیب ۴ سطح مطابق شکل (۲) تشکیل شده است. که در سطح اول، هدف اصلی پژوهش (انتخاب مناسب‌ترین سیستم گردشگری برای روستاهای هدف گردشگری در شهرستان بویراحمد) قرار دارد. در سطح دوم، معیارها (جاذبه‌ها، خدمات، ادارات، آگاهی، حمل و نقل)، در سطح سوم، زیر معیارها و در سطح چهارم، گزینه‌ها (سیستم‌های گردشگری: بوم‌گردی (اکوتوریسم)، گردشگری کشاورزی (اگری توریسم)، گردشگری ورزشی، گردشگری فرهنگی و گردشگری مذهبی) قرار دارند.

شکل ۲: ساختار سلسله مراتبی مسئله‌ی مورد پژوهش

تعیین وزن‌های نسبی معیارها نسبت به هدف

در ادامه‌ی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی مسأله‌ی تحقیق و تحلیل جداول مقایسات زوجی، به منظور تعیین وزن‌های نسبی معیارهای اصلی، اولویت هر یک از معیارها نسبت به هدف تحقیق مشخص شد. ماتریس نرمال شده و اولویت معیارهای اصلی نسبت به هدف در شکل (۳) نشان داده شده است. همان‌گونه که در شکل (۳) آمده است، معیارهای تعیین شده در انتخاب سیستم گردشگری مناسب، دارای ارزش برابر هستند و همه‌ی معیارها به یک اندازه در انتخاب سیستم گردشگری مناسب مؤثر هستند.

شکل ۳: ضریب اهمیت هر یک از معیارهای پژوهش نسبت به هدف

تعیین ماتریس مقایسه‌ی زوجی زیر معیارها نسبت به معیارها

پس از تعیین ضریب اهمیت هر یک از معیارها نسبت به هدف مطالعه، بایستی وزن و اهمیت هر یک از زیر معیارهای مسئله-ی مورد بررسی نیز نسبت به معیارهای اصلی مشخص شود. برای این منظور، زیر معیارهای هر کدام از معیارهای اصلی موضوع، با یکدیگر به صورت دو به دو مقایسه شدند و پس از نرمال سازی ماتریس مقایسه‌های زوجی ضریب اهمیت هر کدام از آنها مشخص گردید. بر اساس نتایج حاصل از مقایسه زوجی ضریب اهمیت زیرمعیارها از دیدگاه متخصصان، وزن و رتبه‌بندی این شاخص‌ها نسبت به یکدیگر در جدول (۲) نشان داده شده است.

با توجه به نتایج بدست آمده، زیر معیارهای جاذبه‌هایی نظیر رودخانه، جنگل و غیره با وزن ۰/۴۲۸، برخورداری جاده‌ها از کیفیت مناسب نظیر آسفالت، علائم جاده‌ای و غیره با وزن ۰/۴۴۹، دسترسی به پمپ بنزین و پمپ گاز با وزن ۰/۲۹۸، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تبلیغات از طریق امکانات فضای مجازی نظیر کانال‌های تلگرامی و غیره با وزن ۰/۳۳۸، هماهنگی فعالیت‌های سازمان‌های مختلف دست اندرکار نظیر میراث فرهنگی، دهیاری، راهداری و غیره با وزن ۰/۲۶۷ در رتبه‌های اول قرار گرفتند و در نتیجه بیشترین درجه‌ی اهمیت را در بین معیارهای خود دارند. همچنین نتایج حاصل از نرخ ناسازگاری نظرات گروه تصمیم‌ساز نیز نشان داد که با توجه به برقراری شرط $CR < 0/1$ در نظرات گروه AHP سازگاری وجود دارد و در نتیجه اولویت-های بدست آمده دارای قابلیت اعتماد می‌باشد.

جدول ۲: وزن و رتبه‌بندی زیر معیارها نسبت به معیارها؛ منبع: یافته‌های پژوهش

نرخ ناسازگاری	رتبه	وزن	زیر معیارها
۰/۰۳	۱	۰/۴۲۸	جاذبه‌هایی نظیر رودخانه، جنگل و غیره
	۲	۰/۲۳۳	جاذبه‌های اقلیمی نظیر برف، باران، پیست اسکی و غیره
	۳	۰/۱۷۵	جاذبه‌هایی نظیر موسیقی محلی، آواز و غیره
	۴	۰/۱۶۴	فضای بومی و سنتی روستاها
۰/۰۶	۱	۰/۴۴۹	برخورداری جاده‌ها از کیفیت مناسب نظیر آسفالت، علائم جاده‌ای و غیره
	۲	۰/۲۲۸	دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی نظیر تاکسی و غیره
	۳	۰/۱۷۶	در دسترس بودن خدمات تعمیر و نگهداری وسایل نقلیه
	۴	۰/۱۴۷	برخورداری از ایمنی کافی در استفاده از وسایل نقلیه عمومی
۰/۰۲	۱	۰/۲۹۸	دسترسی به پمپ بنزین و پمپ گاز
	۲	۰/۲۴۶	امکانات رفاهی مثل هتل، مسافرخانه، خانه‌های خصوصی و اردوگاه‌های تفریحی
	۲	۰/۲۴۶	امکانات رفاهی نظیر رستوران‌ها و سفره‌خانه‌های سنتی
	۳	۰/۲۱۰	دسترسی به خدمات درمانی نظیر داروخانه و غیره
۰/۰۲	۱	۰/۳۳۸	استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تبلیغات از طریق امکانات فضای مجازی نظیر کانال‌های تلگرامی و غیره
	۲	۰/۲۸۸	تبلیغات از طریق تابلوها و اعلانات راهنما نصب شده در سطح منطقه
	۳	۰/۲۰۵	تبلیغات از طریق رادیو و تلویزیون (مستند و اخبار)
	۴	۰/۱۶۹	در دسترس بودن بروشورها، کتاب‌های راهنما و مجلات سفر برای گردشگران
۰/۰۲	۱	۰/۲۶۷	هماهنگی فعالیت‌های سازمان‌های مختلف دست اندرکار نظیر میراث فرهنگی، دهیاری، راهداری و غیره
	۲	۰/۲۲۴	ساخت و گسترش تأسیسات زیربنایی نظیر واحدهای پذیرایی و اقامتی، تولید و عرضه صنایع دستی، تفریحی و ورزشی و غیره
	۳	۰/۱۹۲	ارائه تسهیلات بانکی به متقاضیان راه‌اندازی خدمات گردشگری و تسهیل روند آن‌ها
	۴	۰/۱۶۸	احداث بازارهای سنتی و مراکز خرید تخصصی مختلف مثل فروشگاه‌های صنایع دستی و تولیدات روستایی
	۵	۰/۱۵۰	برگزاری تورهای ورزشی عمومی نظیر اسکی، کوهپیمایی، دوچرخه سواری و غیره

مقایسه‌ی زوجی گزینه‌ها نسبت به هر یک از زیر معیارها

بعد از تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارها، ضریب اهمیت گزینه‌ها نسبت به تک تک زیر معیارها تعیین شد. با توجه به نتایج مندرج در جدول (۳) گروه تصمیم‌ساز در ارزیابی خود از تأثیر زیر معیارهای مختلف بر انتخاب سیستم گردشگری سه زیر معیار احداث بازارهای سنتی و مراکز خرید تخصصی مختلف مثل فروشگاه‌های صنایع دستی و تولیدات روستایی (۰/۲۵۷)، جاذبه-هایی نظیر رودخانه، جنگل و غیره (۰/۲۳۵) و دسترسی به خدمات درمانی نظیر داروخانه و غیره (۰/۲۲۱) را دارای بیشترین تأثیر و

سه زیر معیار در دسترس بودن بروشورها، کتاب‌های راهنما و مجلات سفر برای گردشگران (۰/۱۷۱)، فضای بومی و سنتی روستاها (۰/۱۶۰) و ساخت و گسترش تأسیسات زیربنایی نظیر واحدهای پذیرائی و اقامتی، تولید و عرضه صنایع دستی، تفریحی و ورزشی و غیره (۰/۱۴۸) را دارای کمترین تأثیر در انتخاب سیستم گردشگری کشاورزی ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۳: وزن گزینه‌ها نسبت به هر یک از زیر معیارها؛ منبع: یافته‌های پژوهش

R	گزینه‌ها (سیستم‌های گردشگری)					زیر معیارها
	مذهبی	فرهنگی	ورزشی	آگری توریسم	اکوتوریسم	
۰/۰۴	۰/۱۳۷	۰/۱۶۸	۰/۰۹۴	۰/۲۳۵	۰/۳۶۶	جاذبه‌هایی نظیر رودخانه، جنگل و غیره
۰/۰۱	۰/۱۰۶	۰/۱۹۸	۰/۰۹۹	۰/۱۸۵	۰/۴۱۲	جاذبه‌های اقلیمی نظیر برف، باران، پیست اسکی و غیره
۰/۰۶	۰/۱۹۰	۰/۱۵۵	۰/۱۳۳	۰/۱۸۸	۰/۳۳۵	جاذبه‌هایی نظیر موسیقی محلی، آواز و غیره
۰/۰۱	۰/۱۶۰	۰/۱۰۱	۰/۱۴۰	۰/۱۶۰	۰/۴۴۰	فضای بومی و سنتی روستاها
۰/۰۳	۰/۱۶۷	۰/۱۴۸	۰/۱۹۵	۰/۱۹۵	۰/۲۹۵	برخورداری جاده‌ها از کیفیت مناسب نظیر آسفالت، علائم جاده‌ای و غیره
۰/۰۲	۰/۱۵۰	۰/۱۴۳	۰/۱۶۲	۰/۱۹۰	۰/۳۵۴	در دسترس بودن خدمات تعمیر و نگهداری وسایل نقلیه
۰/۰۴	۰/۱۷۷	۰/۱۴۶	۰/۱۰۷	۰/۱۹۳	۰/۳۷۸	برخورداری از ایمنی کافی در استفاده از وسایل نقلیه عمومی
۰/۰۱	۰/۱۶۳	۰/۱۳۳	۰/۱۶۳	۰/۱۸۹	۰/۳۵۲	دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی نظیر تاکسی و غیره
۰/۰۴	۰/۱۶۰	۰/۱۲۳	۰/۱۲۶	۰/۱۹۶	۰/۳۹۵	امکانات رفاهی مثل هتل، مسافرخانه، خانه‌های خصوصی و اردوگاه‌های تفریحی
۰/۰۲	۰/۱۶۰	۰/۱۱۴	۰/۱۰۵	۰/۱۸۲	۰/۴۳۹	امکانات رفاهی نظیر رستوران‌ها و سفره‌خانه‌های سنتی
۰/۰۲	۰/۱۶۵	۰/۱۴۳	۰/۱۴۳	۰/۲۳۱	۰/۳۲۹	دسترسی به خدمات درمانی نظیر داروخانه و..
۰/۰۴	۰/۱۲۵	۰/۱۵۲	۰/۱۶۰	۰/۲۱۴	۰/۳۵۰	دسترسی به پمپ بنزین و پمپ گاز
۰/۰۳	۰/۱۸۵	۰/۱۲۹	۰/۱۴۰	۰/۱۷۱	۰/۳۷۴	در دسترس بودن بروشورها، کتاب‌های راهنما و مجلات سفر برای گردشگران
۰/۰۲	۰/۱۵۷	۰/۱۲۵	۰/۱۲۵	۰/۱۹۳	۰/۴۰۱	تبلیغات از طریق تابلوها و اعلانات راهنما نصب شده در سطح منطقه
۰/۰۳	۰/۱۳۹	۰/۱۲۶	۰/۱۵۸	۰/۱۹۷	۰/۳۷۹	تبلیغات از طریق رادیو و تلویزیون (مستند و اخبار)
۰/۰۲	۰/۱۵۹	۰/۱۳۰	۰/۱۵۹	۰/۱۷۳	۰/۳۷۸	استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تبلیغات از طریق امکانات فضای مجازی نظیر کانال‌های تلگرامی و غیره
۰/۰۲	۰/۱۵۸	۰/۱۲۷	۰/۱۳۸	۰/۱۸۳	۰/۳۹۵	همانگی فعالیت‌های سازمان‌های مختلف دست‌اندرکار نظیر میراث فرهنگی، دهیاری، راهداری و غیره
۰/۰۴	۰/۱۴۵	۰/۱۱۰	۰/۱۵۵	۰/۱۹۲	۰/۳۹۸	ارائه تسهیلات بانکی به متقاضیان راه‌اندازی خدمات گردشگری و تسهیل روند آن‌ها
۰/۰۱	۰/۱۶۱	۰/۱۴۸	۰/۱۶۱	۰/۱۴۸	۰/۳۸۱	ساخت و گسترش تأسیسات زیربنایی نظیر واحدهای پذیرائی و اقامتی، تولید و عرضه صنایع دستی، تفریحی و ورزشی و غیره
۰/۰۳	۰/۱۹۲	۰/۲۵۴	۰/۱۰۸	۰/۱۹۲	۰/۲۵۴	برگزاری تورهای ورزشی عمومی نظیر اسکی، کوهپیمایی، دوچرخه سواری و غیره
۰/۰۲	۰/۱۳۶	۰/۱۱۵	۰/۱۲۳	۰/۲۵۷	۰/۳۶۹	احداث بازارهای سنتی و مراکز خرید تخصصی مختلف مثل فروشگاه‌های صنایع دستی و تولیدات روستایی

تعیین وزن نهایی و اولویت گزینه‌ها

اکنون پس از مشخص شدن وزن‌های محلی (نسبی) سطوح مختلف درخت سلسله مراتبی مسئله‌ی تحقیق، و بدست آمدن ماتریس‌های قضاوت جمعی با سازگاری قابل قبول، وزن نهایی گزینه‌های رقیب محاسبه و مناسب‌ترین گزینه برای سیستم گردشگری انتخاب شد. با توجه به مطالب پیش‌گفته و محاسبه‌ی وزن نهایی، همانطور که در شکل (۴) نمایان است. نتایج نشان داد، که بر اساس تمامی معیارها و زیرمعیارهای مورد بررسی در این تحقیق، سیستم گردشگری بوم‌گردی با وزن نهایی ۰/۳۶۳ از بالاترین اولویت برخوردار بوده و بنابراین، مناسب‌ترین گزینه برای توسعه‌ی گردشگری در منطقه‌ی مورد مطالعه به شمار می‌رود. پس از آن گردشگری کشاورزی با وزن نهایی ۰/۱۹۵ دارای اولویت دوم و گردشگری مذهبی با وزن نهایی ۰/۱۵۷ دارای اولویت سوم می‌باشد و در آخر گردشگری ورزشی با وزن نهایی ۰/۱۴۱ دارای کمترین امتیاز و پایین‌ترین اولویت می‌باشد.

شکل ۴: انتخاب مناسب‌ترین سیستم گردشگری

۵- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی اهمیت نسبی سیستم‌های مختلف گردشگری و انتخاب مناسب‌ترین سیستم بر اساس معیارهای برخورداری از جاذبه‌های گردشگری، سیستم حمل و نقل مناسب، فراهم بودن خدمات مختلف، آگاهی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی و ادارات و نهادها پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که از دیدگاه مختصان حوزه گردشگری، سیستم گردشگری بوم‌گردی مناسب‌ترین گزینه برای توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه به شمار می‌رود. لذا، با توجه به وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه این نوع توریسم در روستاهای مورد مطالعه پیشنهادها زیر ارائه می‌گردد:

- ترمیم و بهسازی جنگل‌های تخریب شده یا در حال تخریب و استفاده از جنگل و طبیعت موجود برای بهره‌برداری از پارک‌های جنگلی، مناطق حفاظت شده در همان وضعیت موجود و بدون هر نوع تغییر در منابع طبیعی و وضع موجود در هر محدوده‌ی مورد مداخله.
- رعایت قوانین سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در مورد ساخت و سازها (الحاقات و اضافات) با توجه به نیازهای جدید در حوزه‌ی زیرساخت‌ها و کالبدی‌های فیزیکی مورد نیاز در راستای توسعه گردشگری در مناطق هدف گردشگری.
- تشکیل کارگروه ویژه‌ی حفاظت منابع طبیعی و تشکیل نهادها، ارگان‌های خصوصی (NGO) در رابطه با حفاظت محیط زیست در وضع موجود.
- رعایت استانداردها و معیارهای زیباشناختی برای تطبیق و همگون‌سازی زیبایی بصری منازل و ابنیه در مناطق هدف گردشگری روستایی.
- تهیه‌ی بروشورها، کاتالوگ‌ها و بسته‌های توضیحی برای گردشگران و اهالی روستا در رابطه با چرایی و چگونگی حفاظت از محیط زیست، بالاخص برای کودکان و نوجوانان.

منابع

۱. استاندارد کهنگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۰). معرفی استان کهنگیلویه و بویراحمد. برگرفته از پروتال استاندارد کهنگیلویه و بویر احمد.
۲. بابایی‌همتی، روشن و مولائی‌هشتجین، نصراله (۱۳۹۲) «راهکارهای توسعه گردشگری روستایی در بخش کوهپایه‌ای گیلان»، چشم انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، سال ۸، شماره ۲۳، صص ۱۱۸-۱۰۳.
۳. بهنام‌مرشدی، حسن؛ احمدی، داریوش؛ فرجی‌سبکبار، حسنی و رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۵) «پهنه‌بندی فضایی کانون‌های گردشگری به منظور تعیین مناطق بهینه خدمات گردشگری در استان فارس»، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۶ شماره ۲۱، صص ۳۰-۱۷.
۴. حاجی‌نژاد، علی؛ پایدار، ابودر؛ باقری، فاطمه و عبدی، ناصر (۱۳۹۳) «تدوین برنامه‌های راهبردی توسعه گردشگری روستایی ایران»، سیاست‌های راهبردی و کلان، سال ۲، شماره ۸، صص ۱۳۶-۱۱۱.
۵. حسینی، میرزا حسن و سازور، اعظم (۱۳۹۰) «بهبود کیفیت خدمات گردشگری شهر یزد از دیدگاه گردشگران خارجی»، مطالعات جهانگردی، سال ۷، شماره ۱۶، صص ۱۴۱-۱۱۷.
۶. رضوانی، محمدرضا و بیات، ناصر (۱۳۹۳) «تحلیل جایگاه گردشگری روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور (با تأکید بر برنامه‌های پنج ساله توسعه ملی)»، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، سال ۳، شماره ۹، صص ۳۰-۱۱.
۷. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهنگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۵) «معرفی روستاهای هدف گردشگری شهرستان‌های استان». انتشارات معاونت گردشگری، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری استان.
۸. قدسی پور، حسن (۱۳۹۵) «فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP»، دانشگاه صنعتی امیر کبیر، تهران.
۹. کلاترئی، محسن و ملک، مرضیه (۱۳۹۳) «تحلیل فضایی و سطح‌بندی جاذبه‌های گردشگری و زیرساخت ارتباطی و شبکه‌ی راه در مناطق کویری ایران (مطالعه موردی: شهرستان خور و بیابانک)»، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال ۵، شماره ۱۷، صص ۷۰-۵۳.

۱۰. میرکتولی، جعفر و مصدق، راضیه (۱۳۸۹) «بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی مورد دهستان استرآباد جنوبی، شهرستان گرگان»، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال ۲، شماره ۷، صص ۱۵۴-۱۳۷.

11. Abdurahman, A. Z. A., Ali, J. K., Khedif, L. Y. B., Bohari, Z., Ahmad, J. A., & Kibat, S. A. (2016). Ecotourism Product Attributes and Tourist Attractions: UiTM Undergraduate Studies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 224, 360-367.
12. Chin, C. H., Lo, M. C., Songan, P., & Nair, V. (2014). Rural tourism destination competitiveness: a study on Annah Rais Longhouse Homestay, Sarawak. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144, 35-44.
13. Dimitrov, N., & Petrevska, B. (2012). Rural tourism development zones: the case of Macedonia. *Researches review of the Department of geography. Tourism and hotel management*, 41, 152-162.
14. Dimitrovski, D. D., Todorovic, A. T., & Valjarevic, A. D. (2012). Rural tourism and regional development: Case study of development of rural tourism in the region of Gruža, Serbia. *Procedia Environmental Sciences*, 14, 288-297.
15. Eruera, A. (2008). Rural tourism development in the eastern Hokianga area. Auckland, New Zealand: Master's thesis, Auckland University of Technology.
16. Fatimah, T. (2015). The impacts of rural tourism initiatives on cultural landscape sustainability in Borobudur area. *Procedia Environmental Sciences*, 28, 567-577.
17. Jazdzewska, I., & Jagnuszewska, A. (2017). Tourism-themed internet portals—are new media creating a new tourist? A case study of Polish students. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 35(35), 35-44.
18. Katsoni, V. C. (2017). An Investigation of the Tourism Distribution Channels in the VFR Segment. *Academica Turistica-Tourism and Innovation Journal*, 9(1).
19. Forbord, M., Schermer, M., & Griessmair, K. (2012). Stability and variety – Products, organization and institutionalization in farm tourism. *Tourism Management*, 33(4), 895-909.
20. Perez, S. (2010). El valor estrategico Del turismo rural Como alternativa sostenible de desarrollo territorial rural [The strategic value of rural tourism as a sustainable alternative for rural territorial development]. *Agronomía Colombiana*, 28(3), 507-513.
21. Rajaratnam, S. D., Munikrishnan, U. T., Sharif, S. P., & Nair, V. (2014). Service quality and previous experience as a moderator in determining tourists' satisfaction with rural tourism destinations in Malaysia: a partial least squares approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144, 203-211.
22. Rubright, H., Kline, C., Viren, P. P., Naar, A., & Oliver, J. (2016). Attraction sustainability in North Carolina and its impact on decision-making. *Tourism Management Perspectives*, 19, 1-10.
23. Saaty, T. L. (1980). *The Analytic Hierarchy Process*, McGraw-Hill, New York.
24. Sharpley, R., & Sharpley, J. (1997). *Rural tourism. An introduction*. London: International Thomson Business Press.

Evaluation and selection of Rural Tourism Systems: the Case of Boyer Ahmad County

Abstract

Tourism development planning can stimulate economic growth, as well as land use planning and attracting people to areas where tourism has developed there. To develop rural tourism, identifying the appropriate tourism system is essential. Therefore, the present study was conducted with the aim of analyzing the dynamics of tourism systems and selecting the most appropriate tourism system in terms of experts. Required data were obtained by a survey of tourism experts (n = 12) and analyzed using Expert Choice software. The results of this study showed that the eco-tourism system had a higher weight and position than other tourism systems and is the most suitable option for tourism development in the study area. After that, agricultural tourism, religious and cultural tourism were in the second to fourth priorities respectively, and sport tourism was in the lowest priority.

Keywords: Tourism System, Rural Tourism, Boyerahmad

